

Artzainak eta ordenagailuak

Literatura eta fraktalei buruzko bariazioak.

Sorian egin genuen geldialdia. Mutil koskorra nintzen artean. Sorian Santo Domingo elizara egin genuen bisita. Aita ez zen elizara sartu, kanpoan geratu zen, atarian eserita zegoen gizon batekin hizketan. Aitaren ustez hobe zen askotan elizak beraiek baino areago, eliz atarira biltzen den jendea ezagutzea. Ama eta anaiok barrura sartu ginen. Atera ginenean solasean ari ziren artean bi gizonak. Arrotz egiten zitzaidan aita halako gizon batekin berbetan ikustea, eta neure buruari galdetzen nion zer izango zuten elkarri esateko arrantzale batek eta garizko itsasoak baino ezagutzen ez zituen agure hark.

Gizon tatarra zen Eladio. Txikia zuen gorputza, txikia burua, txapela txikia. Begiak baino ez zitzaizkion ikusten, begi urdin-urdinak, begi urdinek zahartzaroan hartzen duten kolore lauso horrekin, irailako itsasoaren antzeko. Artzaina zela jakin genuen eta, urteak joan urteak etorri, Soriatik Extremadurainoko bidea egiten zuela ardiekin. Agurtu orduko aholku bat eman zigun gizonak, egundo ahaztuko ez dudana: “Automobila hartu eta bidean geratzen zaretelarik, egizue kontu herrien izenei”. Harri eta zur geratu ginen. “Edozein herriren izenak haren izaera azaltzen du. Ondo dakit nik hori. Villabuena, Montehermoso, eta halakoetan geratu ardura barik. Abegitsu hartuko zaituztete. Baina Villaseco, Malpartida eta antzekoekin topo eginez gero, egizue bidean aurrera hurrengo herrira iritsi arte. Nolakoia izena halakoa herria”.

Harritu egiten naute oraintxe ere gizon hark duela hogeitau urte esandakoek. Eta begitantzen zait guretzat esanahi garbirik ez duten herri izenek bazutela garai batean zentzua, gizatalde batentzat gorde egin zutela oroimen zati bat, belaualdiz belau-naldi. Halaxe, Villabuena toponimoak zentzua zuen oraindik artzain zahar haren adimenean. Leku ona zela ematen zion aditzera. Gaur egun, atzera, Villabuenan jaiotako batek ez du seguru asko arreta jarriko bere herriaren izenaren esanahian. Eta Villabuena lotuko du kale estu batekin agian, eta etxe ilun batekin, eta igarotako nerabezaro latzarekin, eta gogoratuko da agian nola behin utzi egin zuen betiko kale estu hura hirira joateko.

Anna Ajmatova poeta errusiarra *gulag* batera kondenatu zuten, eta haren liburu denak debekatu zituzten. Lanik ezagunena, *Requiem*, pabilioiko hamar presok ikasi zuten buruz. Poemaz poema, lerroz lerro ikasi zuten. Ez zuten liburua galtzerik nahi. Litekeena zen hamarrak ez hiltzea, baten bat onik ateratzea infernu hartatik eta liburua paperera aldatzea. Baina sasoi batez poema-liburu hura ez zen bere horretan existitu, liburua birtuala zen, eta halaxe iraun zuen bizirik, hamar presoren gogoan.

Villabuena. Ahozko tradizioko kantekek ere oroimena izaten dute gordeleku. Kantatzean hartzen dute bizia eta aldatu egiten dira garaiz garai, pertsonaz pertsona, tradizioz tradizio.

*Villabuena, Villabuena,
qué se cuenta por España
La vida del rey don Juan,
que esté malito en la cama.
Cuatro médicos le curan
de los mejores de España,
unos le curan con vino,
otros le curan con agua.*

Digna Prietok Riañon ikasi zuen txikitan balada zahar hori. Urte batzuk beranduago, Bizkaia aldera egin zuen bizimodu berri baten bila, Barakaldora. Eta Barakaldotik ez oso urrun, Zornotzan, Luzia Estankonak beste balada hauxe ikasi zuen etxean:

Izar ederrak argi egiten dau
zeru altuan bakarrik.
Ezta bakarrik, lagunak ditu
Jaun zerukoak emonik.
Zazpi aingeru aldean ditu
zortzigarrena gaixorik;
zazpi mediku ekarri deutsez
India-Madriletatik.

Bi kantuok kontakizun bera dute oinarrian, Don Juan printzearen heriotza. Baina ezberdin gauzatu dira Dignaren eta Luziaren ezpainetan. Horixe da legea. Kantuak bizirik irauten dute ahoz aho igarotzean, bizirik irauten dute etengabeko aldaketan. Aldaerak dira azken batean. Eta aldaera bat ez da inoiz bera bakarrik ona. Guztiak dira on.

Esaten da *Goldberg bariazioak* izeneko obra dela agian Bachen lanik ezagunena. Pieza horietan bada errepikatzen den aria bat eta gainontzekoa bariazioak dira. Oinarri berekoak. Halaxe idazten zuen Bachek. Esaten da bekatu handirik munduan bada, ume garaietan egindako bidaia bat heldua zarenean berriz egitea dela. Galdu egiten duela xarma betiko. Nagusiaren begiekin ikusita kutsatu egiten direla haurtzaroko oroitzapenak, hil.

Soriara itzuli naiz hogeit urte beranduago. Santo Domingo elizara abiatu naiz berehala. Txukundu egin dute ingurua, eliza garbitu. Ez dut atarian inor aurkitu. Halako batean emakume nagusi bat ikusi dut elizara datorrela. Eladiori buruz galdetzea otu zait, bizi ote den oraindik galdetzea. Andrearekin eseri eta huntaz eta

hartaz aritzeko gogoia izan dut, garai batean aitak egiten zuen bezala. Atarian sartu da emakumea. Keinua egin dut baina ez naiz ezer esatera ausartu.

Autoan sartu eta etxerako bidea hartu dut. Soroetan jaso berri dute garia. Irratia piztu dut. Bach. Esaten da naturak ere Bachen moduan egiten duela lan, bariazioak sortuz. Arbolaren adaska bakoitzak enborraren forma bera errepikatu nahi izaten duela, enborrak hiru adar baditu, adaskak ere hiru adabegi. Hodeiak eta olatuak ere halaxe sortzen omen dira, badute oinarri bat eta oinarri haren aldaerak bata bestearen atzetik sortuz hartzen dituzte halako forma bereziak.

Baita ordenagailuek ere. Ordenagailuek oinarri bereko sekuentzien bitartez egiten dute lan. Baina norberaren oroimena bakarra da, hodei bat bezain, olatu bat bezain, arbola bat bezain bakarra. ❧

KIRMEN URIBE idazlea da. Gasteizen bizi da.